

Розказов А.Г. Організаційно-правові аспекти забезпечення моніторингу якості освіти в Україні на державному рівні. Теорія та практика управлінської діяльності в умовах соціокультурних трансформацій: матеріали наук.-практ. конф. (Старобільськ, 26 квіт. 2017 р.) Старобільськ: Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2017. С. 148-153.

УДК 347.191.45

А.Г. Розказов

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ В УКРАЇНІ НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ.

Суттєве значення для розвитку суспільства будь-якої країни має якісна освіта. Необхідність підвищення якості освіти в Україні визнається на загальнодержавному рівні і зазначається у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [1]. Серед основних проблем, що визначені стратегією та які стримують і не дають можливості забезпечити нову якість освіти, здатну задовольнити попит особистості, суспільства та держави є недосконалість системи національного моніторингу та оцінювання якості освіти.

Дослідження у сфері якості освіти здійснювали Г.Єльнікова, О.Локшина, І. Лікарчук, В.Луговий, Л.Покроєва, Є.Хриков та багато інших науковців. Пошуки дослідників мають різнобічний характер і присвячені: вирішенню проблем забезпечення якості освіти, використання різних методів і технологій в управлінні розвитком освіти та освітніми закладами, питаннями оцінювання результативності освіти та інше. Переважна більшість досліджень зосереджена у вирішенні проблем якості в окремих сферах освіти – вищій, середній, професійно-технічній та інших.

Питання державного управління у сфері освіти України стали предметом досліджень порівняно недавно. Проте проблемі побудови

єдиної загальнонаціональної системи моніторингу у сфері освіти увага науковців приділяється недостатньо.

Метою дослідження є аналіз побудови системи національного моніторингу та оцінювання якості освіти в Україні в сучасних умовах. За енциклопедичним словником з державного управління під системою розуміється сукупністю елементів, що характеризується структурою, зв'язками та функціями, які забезпечують цілеспрямований розвиток [2, с.641]. На цій підставі ми можемо визначити систему моніторингу та оцінювання якості освіти, як структуровану сукупність взаємопов'язаних елементів (установ, закладів, підрозділів), діяльність яких націлена на забезпечення розвитку якості освіти в країні. Основним інструментом впливу цієї системи на процес розвитку якості освіти є моніторинг, під яким розуміється постійне спостереження за будь-яким процесом з метою виявлення його відповідності очікуваному результату [2, с.454]. Згідно основних положень системи управління якістю ДСТУ ISO 9000:2015, яка почала діяти в Україні з 01.01.2017 року, моніторинг є визначенням стану системи, процесу, продукту, послуги або завдання, що виконується на різних стадіях та в різний час [3, с.31]. На цій підставі моніторинг якості освіти можна визначити, як постійний систематичний процес збирання інформації щодо діяльності закладів освіти та соціально-побутових умов отримання освітніх послуг з метою її подальшого аналізу та можливістю впливу на процес забезпечення якості освіти шляхом формування відповідної державної політики. Забезпечення процесу збору інформації в сфері освіти на державному рівні повинна здійснювати система національного моніторингу та оцінювання якості освіти.

На сьогодні за моніторинг якості середньої освіти відповідає Український центр оцінювання якості освіти, що є самостійною структурою і належить до сфери управління Міністерства освіти і науки. Основними завданнями Центру є: підготовка здійснення зовнішнього

незалежного оцінювання; проведення моніторингу якості освіти; проведення соціально-психологічних досліджень та атестації педагогічних працівників; ведення реєстру осіб, які пройшли зовнішнє незалежне оцінювання; оформлення і видача особам, які пройшли зовнішнє незалежне оцінювання, сертифікатів; надання інформації про результати зовнішнього незалежного оцінювання за запитами загальноосвітніх навчальних закладів та вищих навчальних закладів [4].

Здійснення державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти уповноважено Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, діяльність якого регулюється положеннями закону України «Про вищу освіту» та Постановою КМУ «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти» від 15 квітня 2015 р. № 244 [5].

Збір статистичних даних у сфері освіти на державному рівні також здійснюють Державна служба статистики України та Міністерство фінансів України, державні науково-дослідницькі установи.

На загальнодержавному рівні Міністерство освіти і науки визначає стратегію моніторингу якості освіти, а згідно внесених змін у Положення про Міністерство освіти і науки України у редакції від 05.04.2017 року організовує проведення моніторингових досліджень якості освіти. Дослідження здійснювались відповідно до «Порядку проведення моніторингу якості освіти», що було регламентовано Постановою КМУ № 1283 від 14.12.2011 р. Цей Порядок визначав механізм організації та проведення моніторингу якості дошкільної, позашкільної, початкової, базової і повної загальної середньої, професійно-технічної, базової та повної вищої освіти, а також оцінки якості початкової і базової освіти за міжнародними програмами та проектами TIMSS, PISA, PIRLS. Але на сьогодні ця постанова не є чинною на підставі вступу в дію Постанови КМУ № 856 від 21 жовтня 2015 р. «Про затвердження Порядку та

Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики». На підставі Постанови КМУ № 856 від 21 жовтня 2015 р. вимірюється доступність та якість послуг у сфері освіти лише за сьома показниками:

- частка загальноосвітніх навчальних закладів денної форми навчання сільської місцевості, що використовують у навчально-виховному процесі комп'ютерну техніку, підключену до Інтернету, відсотків до загальної кількості таких закладів;

- частка випускників шкіл звітного року з атестатом про повну загальну середню освіту, відсотків до загальної чисельності осіб, прийнятих на початковий цикл навчання до вищих навчальних закладів III-IV рівня акредитації;

- чисельність дітей у дошкільних навчальних закладах у розрахунку на 100 місць;

- частка дітей сільської місцевості, для яких організовано підвезення до місця навчання і додому, відсотків до загальної кількості учнів, які того потребують;

- частка випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з української мови та літератури 160 балів і вище, відсотків до загальної кількості учнів, що проходили тестування з української мови та літератури

- частка випускників загальноосвітніх навчальних закладів, які отримали за результатами зовнішнього незалежного оцінювання з іноземної мови 160 балів і вище, відсотків до загальної кількості учнів, що проходили тестування з іноземної мови;

- питома вага дітей, охоплених позашкільною освітою, відсотків до загальної кількості дітей шкільного віку.

На підставі досліджуваного матеріалу за критерієм наявності повноважень щодо збору, володіння та розпорядження інформацією у сфері

освіти, у структурі системи національного моніторингу та оцінювання якості освіти ми можемо визначити наступні органи та установи: Міністерство освіти і науки України, Державну службу статистики України, Міністерство фінансів України, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, Український центр оцінювання якості освіти, різноманітні науково-дослідницькі установи та організації. Характер діяльності вказаних організацій та установ націлено на збір та обробку обмеженої кількості статистичних показників в галузі освіти, перелік яких за останні роки майже не змінився. Подібний стан речей у сфері моніторингу освіти не дозволяє більш різнобічно та глибоко виявляти характер впливів на якість освітніх послуг в Україні.

В сучасному світовому освітньому просторі оцінка якості освіти здійснюється на основі аналізу процесів не за кількісними, а за якісними показниками, що об'єднується терміном «евалюація» [6]. Цей термін має достатньо широке значення, але у вузькому розумінні він «поєднує контрольні функції з критичним аналізом емпіричного досвіду на фоні прогнозування тенденцій розвитку освітнього процесу» [7, с. 188].

Висновки. На сучасному етапі загальнонаціональну систему моніторингу у сфері якості освіти складають самодостатні установи та організації, які здійснюють моніторинг в неоднакових умовах, використовуючи різні підходи та засоби для збору статистичних даних, що обумовлює виникнення похибки при подальшому їх аналізі. Зібрані дані знаходяться у розпорядженні різних установ та організацій, що створює певні незручності з їх отримання та подальшого аналізу зацікавленими особами. На національному рівні відсутня єдина система статистичних показників, необхідна для різнобічного аналізу якості освіти в усіх сферах, що також не дає можливості здійснювати аналіз за сучасними підходами та методиками.

В цих умовах стає необхідним створення на загальнодержавному рівні єдиної національної мережі з моніторингу якості дошкільної, позашкільної, початкової, базової і повної загальної середньої, професійно-технічної, базової та повної вищої освіти, а також оцінки якості початкової і базової освіти за національними і міжнародними стандартами; впровадження та затвердження на державному рівні розгалуженої системи показників, необхідної для визначення якості освіти за міжнародним та державними стандартами; здійснити організаційні заходи щодо утворення єдиної державної установи з питань якості освіти, до функцій якої входить здійснення постійного моніторингу та який є єдиним розпорядником статистичних даних в освітній сфері; вдосконалити нормативно-правове забезпечення щодо повноважень органів влади, місцевого самоврядування, інших організацій та їх відносини у сфері організації та здійснення моніторингу та оцінювання якості освіти.

Література:

1. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. Указ Президента України № 344/2013 від 25 червня 2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> – Назва з екрана. **2.** Енциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю.П. Сурмін, В.Д. Бакуменко, А.М. Михненко та ін.; за ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, Ю.П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с. **3.** ДСТУ ISO 9000:2015 Системы менеджмента качества – Основные положения и словарь (ISO 9000:2015, IDT). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.pqm-online.com/assets/files/pubs/translations/std/iso-9000-2015-\(rus\).pdf](http://www.pqm-online.com/assets/files/pubs/translations/std/iso-9000-2015-(rus).pdf) **4.** Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 31 груд. 2005 р. № 1312. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1312-2005-п> **5.** Про

утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти
Постанова Кабінету Міністрів України від 15 квіт. 2015 р. № 244.
[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/244-2015-p> **6. Панич О.** Зовнішня
оцінка якості вищої освіти в Україні: Що може бути змінено?
[Електронний ресурс] / О. Панич // Освітня політика –портал громадських
експертів. Режим доступу: [http://education-ua.org/ua/articles/430-zovnishnya-
otsinka-yakosti-vishchoji-osviti-v-ukrajini-shcho-mozhe-buti-zmineno](http://education-ua.org/ua/articles/430-zovnishnya-otsinka-yakosti-vishchoji-osviti-v-ukrajini-shcho-mozhe-buti-zmineno) **7.**
Здрагат С.Г. Евалюація як система інноваційного підвищення якості
освіти у соціологічній перспективі / С.Г. Здрагат // Вісник Львівського
університету. Серія соціологічна. – 2015. – Випуск 9. – С. 187 - 194.